List 29. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 18. julija 1866.

Gospodarske stvari.

Nauki
iz letošnje dunajske razstave.

(Dalje.)

Dobro napravljene senene preobračalnike izdeluje Clayton na Dunaji po 185 gold. (štev. 1214). Tudi gosp. Boby jih dela v Sufolku na Angležkem in sicer le po 170 gold., toda z voznino in colom vred bi bili dražji kakor dunajski. — Sploh pa je spoznano, da mašine, s kterimi se preobrača senó, so zeló koristne.

Med mlatilnicami je bilo Henzemanovih, ktere se z roko gonijo, največ v razstavi; mi smo le pri gosp. Zimerman-ovih bratih iz Ustij (Aussee) pod št. 755 razstavljeni, ki veljá 130 gold., neko prenaredbo v tem zapazili, da namesti malega zobatega kolesca ima vrtélo brez konca (šravf), ki se v eno mer samo maže, ker se ž njim vred vrtí posoda, ktera je z mazilom napolnjena. Ta prenaredba se nam pa že zato pripravniša zdí, ker se malo kolesce tako naglo ne oguli in mašina bolj mirno teče.

Al treba se nam zdi pri tej priliki opomniti kmetovavce, da se v napravi ročnih mlatilnic, to je, tacih, ktere se z roko gonijo, ne prenaglijo, ker človeška roka je najdražja gonilna moč, in gotovo pride čas, da si bodo soseske Sigl-novo, Clayton-ovo, Hornsby-evo itd. mlatilnico kupile, ktero sopár goni, in žito manjših posestnikov za majhno plačo v žitu ali denarji omlatile. Pa tudi véliki posestniki si bojo parne mlatilnice napravili in jih v bližnje srenje pošiljali in tù po določeni ceni žito malim kmetom mlatili.

Mašin za žito čistiti ali klepetcev je bilo v razstavi obilo in jako zboljšanih, pri tem pa tudi sila dragih po 90 do 220 gold.; nekoliko bolj proste so po 40 do 60 gold., Hirschboeck na Štajarskem jih izdeluje po 15 gld., priporočamo jih malim kmetom zato, ker so dober kup, pa tudi dobre, po skušnjah potrjene.

Večim posestnikom, ki nimajo mlatilnic s čistilnimi mašinami, bi čistilno mašino Kühn-ovo v Mošonjih (Wieselburg) št. 1024 in Zimerman-ovo iz Ustij priporočili.

Med vsemi poljedelskimi mašinami so se mašine premičnice (lokomobili) in pa stalne parne mašine do zdaj največ zboljšale po popravah in po ceni.

Med parnimi premičnicami ste zastran urnega obračanja Clayton-ova in Shutteworth-ova najbolj dopadli, med mlatilnicami in klepetci z lokomobili so gotovo najbolje Sigl-nova, Clayton-ova in Hornsby-eva, vélikim posestnikom posebno priporočane.

Stalne parne mašine, ki imajo za štiri konje močí, se dobivajo pri Schulze-ju na Dunaji na Belvederu (štev. 14) po 800 do 950 gold.; prejšnji čas so za polovico dražje bile; gotovo se bodo pri večih gospodarstvih vedno bolj širile in množile, ker se dá ž njimi vse opraviti, česar je za gospodarstvo treba.

(Dalje prihodnjič.)

Kaj Amerikanci mislijo
o koristnosti ptičkov za kmetijstvo.

Gospod Baxton, slavni amerikanski naravoslovec, v svojem prirodopisu o tem tako govorí:

Polju škodljivi so le vrane in golobje; pa števílo golobov v vaseh in v mestih se lahko zmanjša; tudi golobje, ki so setvini najnevarniši, pozobljejo veliko semenskega plevéla, ljulike, glote itd., ter čistijo tako vendar polja, ktera sicer velikokrat zeló pokončavajo. Tudi zimorodek (Eisvogel), bčelam posebno sovražen, ker jih zalezuje in požira, kadar se s svojim sladkim dobitkom obilno obložene povračajo v bčelnik, veljá za sovražnika poljodelstva. Kar pa vse druge ptičke zadene, je najnatančniše opazovanje dokazalo, da celó tisti, ktere smo dozdaj nepogojno za škodljive držali, veliko koristijo, ter zaslužijo, da bi jih ljudje bolj varovali kot preganjali. Toraj v državi Virginija, v severni Ameriki, poseben zakon prepoveduje jastrebe usmrtiti, ker je spričano, da te grabežljive ptice veliko pripomorejo, da se čistost zraka ohrani, ker za mrtvimi živalmi v gozdih sledijo in jih pojedó, predno da zgnjijejo.

Res, da pticam nismo pravični — govorí dalje g. Baxton v svoji imenovani knjigi; marsikter ptiček se nam zdí, če ga od dalječ gledamo, ko da bi zrnje iz klasja kluval, in vendar ravno takrat prav neutrudljivo iz klasja črve in môle odbira; in tako ga imajo ravno pri tej priči, ko je polju resnično na prid, za sovražnika in poškodovavca žetve.

Dalje pravijo, da pevalice (Singvögel) in vrabci preveliko ljubezen do češenj imajo. To ni ravno neresnica, pa pokončavajo tudi pajke in črve, ktere češnjam veliko več škodvajo, kakor ptice same. Toraj privoščite jim nekoliko dobrih češenj, saj vam jih vendar še dosti ostane.

Véliki drozek (Misteldrossel) je prav koristna ptičica: redí se od gosenic, črvov, od ohmetja in bezgovih jagod.

Velik dobrotnik kmetijstva je škorec (Staar). Brez števila veliko mrčesov, bramorjev, gosenic in drugih mrgolincev pokončá.

Tašice so rojene čuvarice v vinogradih: pokončajo tù vse gosenice, črve in druge mrčese.

Eden najpridniših ptičkov je pa kraljič (Zaunkönig), prijazni človeški tovarš, ki rad v vaséh gnjezduje in blizo človeških stanišč prebiva. V mnogih krajih severne Amerike spoznavajo prid kraljička tako do-

bro, da ga k sebi vabijo in vdomačiti si ga prizadevajo; toraj se vidijo v vaséh velikrat lesene škatlje na drevesih privezane, v kterih si kraljiči svoja gnjezda napravljajo. Kakor hitro so v takem gnjezdu mladiči izvaljeni, starci izletijo, mrčesev iščejo, ter ž njimi svoj plod krmijo. Nek pazljiv opazovavec je takih izletov dveh kraljičev v eni uri petdeset naštel. Tako letajo celi dan brez nehanja, in skoro nikoli ne pridejo nazaj brez mrčesa v kljunčeku. Sočivna polja, zelniki, njive, vrti so po takem oprosteni brezštevilnih mrčesov in črvov; in ti lovi trpijo tako dolgo, dokler kraljiči svoje mladine ne izredijo. Če tudi pri tem čez leto nektere jagode ali par češenj pozobljejo, pameten kmetovavec jim bo pač privoščil njih majhen delež sladkega sadú, kterega je njih marljivost v pokončevanji škodljivih mrčesov varovati pomagala.

Nove skušnje,

kdaj je pravi čas les sekati, da trden ostane in dolgo trpi.

Po skušnjah gospodarskega društva v Vestfalii se je to-le izvedelo:

Iz lesa 4 smerek enake starosti, ki so na enakem kraji rastle, enako debele in enako zdravega lesa bile, samo da so eno meseca grudna (decembra), drugo prosenca, tretjo svečana in četrto sušca posekali, so iztesali 4 enako debela in močna bruna, in potem z enako težo obložili.

In po tej skušnji se je izvedelo, da je prosenca meseca sekani les za 12 odstotkov, sušca meseca sekani za 20 odstotkov, sušca meseca sekani pa še celó za 38 odstotkov (procentov) slabeji bil od onega, ki se je meseca grudna (decembra) sekal.

Od 2 enakih smerek, ki ste bili v močirnata tla zakopani, je les one meseca sušca posekane čez 8 let segnjil, one pa meseca grudna sekane je bil še celó čez 16 let precej trden.

Od 2 kolés, pri kterih so bila platišča za eno kolo iz bukovega lesa grudna meseca sekanega napravljena, za drugo pa svečana posekanega, je uno trpelo celih 6 let, to pa že čez 2 leti ni bilo za nobeno rabo.

Skušalo se je, kteri les spušča bolj mokroto skozi se, in izvedelo se je, da hrastovega lesa, grudna meseca sekanega voda ne premaka; če je pa bil prosenca meseca, svečana ali sušca sekan, je tem več mokroto skozi spuščal, čem kasneje je bil les sekan.

„Zeitsch. für die schweiz. Artillerien.“

Političine stvari.

Drugačne politike nam je treba.

Od kranjsko-štajarske Save. — Huda vojska razsaja na mejah cesarstva; topovi morajo rešiti pravico, ktere niso dogovorile države v poštenem, mirnem porazumu. Z vso silo moramo se vojskovati zoper dva predrzna sovražnika.

Kaj pa se med tem godí med mejami mnogonarodnega cesarstva? Kako se porazumljamo narodje med sabo, zdaj, ko naši najlepši mladenči, sinovi vseh avstrijskih narodov, branijo pravico in meje domovine in cesarstva? Gotovo je treba, ako že ne odkritosrčnega mirú, vsaj tihega pomirja. To tirja in previdi vsak pameten človek, čeravno ni našinec in domorodec. Vendar kaže se nekaj mesecev in tudi zdaj, da ravno v tem pomenljivem času, ko vojska vihrá na naših mejah, ko se zbirajo in sovražnikom nasproti postavljajo vse močí, ko sinovi vseh avstrijskih narodov složno branijo cesarstvo pod edino cesarsko zastavo, — da ravno zdaj naši in vsega slovanskega naroda sovražniki zopet proti nam dvigajo nepošteno orožje, o kterem smo menili, da bode vsaj v tem nevarnem času mirno na policah ležalo. — Kako je to mogoče!

Ko je nastopilo ministerstvo Belkredijevo, navzeli smo se Slovenci resničnega zaupanja. Zaupali smo njemu, da je mož v pravem pomenu besede, pravičen in kos svojemu opravilstvu; zaupali smo v moč časa, ko bi vendar enkrat zmógla, da se v ustavni državi godí vsem po pravici. Res, da to ministerstvo je storilo mnogo dobrega, a mnogo več smo pričakovali. Pričakujemo še, pa naše zaupanje je zdaj morebiti manje, nego je bilo poprej. Res je: en sam mož ne more storiti vsega, ne more pregledati vsega, in Belkredi je prevzel veliko pod njim stoječih uradnikov, ki jih ni mogel tako naglo odpraviti, čeravno so bili in so še njegovi sistemi nasprotni. Taki uradniki, ki so bili v javnem življenji, na priliko, v deželnih zborih, zoper sedanje ministerstvo, ga menda v svojem uradnem delovanji veliko ne bodo podpirali. Dalje je velik del Nemcev in nemških časnikov tudi zoper sedanje ministerstvo. Nekteri, se ve da, ne morejo pozabiti praznicnih dni sistiranega rajhsrata, ki je bil po njihovi volji zdaj oži zdaj širji, v kterem so počasi delali postave za vse, so druge kontumacirali, drugih ne poslušali in včasih pravičnim pritožbam tudi posmehovali se; nekteri pa mislijo, da je vsa nemška slava in omika, vsa prihodnost Avstrije v nevarnosti, ako Nemci vsaj pred Slovani niso predpravičeni, gospodujoči narod.

Misliti bi smeli, da so saj narodje med sabo pravični; a temu ni tako. Nekršansko načelo novoevropejske diplomacije, ki tako škodljivo še zdaj veljá: država ali narod, ako skrbí za se prav, ne sme trpeti, da drug narod ali druga država napreduje ali se krepčá, šinil je tudi v narode. Ne pové se očitno, pa vendar je tako. Le poglejmo v zapisnike nemško-slovanskih zborov in ogerskega deželnega zbora. Slovenec, na priliko, ne sme napredovati na podlagi slovenskega jezika, ker njegova dežela mora biti domêna nemške kulture, kakor smo čuli iz ponosnih ust itd.

Je pa protivanje nekterih narodov, nekterih birokratov in nekterih vpijočih časnikov, kar zavira Belkredijevo ministerstvo, da ne more tako naravnost in stanovitno napredovati na napovedani „prosti poti.“ Tako je ostalo mnogo narodnih želj neizpolnjenih.

Bral sem v 163. listu letošnje „Politik-e“ med drugim ta-le dopis iz Dalmacije: „Čudno se je zadelo, da je vaš članek o laški sli po Dalmacii ravno tisti dan sèmkaj dospel, ko je birokratiški časnik „Il Dalmato“ trdil: „Dalmacija ni slovanska zemlja.“ Da, le preres je, da so poprejšnje vlade Meterniha, Bacha in Schmerlinga v Dalmacii italijanizem neprenehoma in stanovitno ter od dne do dne bolj razširjale in podpirale, da so gledé italijanizma v 50 letih več opravile, kakor je beneška vlada v 400 letih storiti mogla. Nikakor nočem dvomiti ne pri enem 400.000 Dalmatincev nad pokorščino in udanostjo proti cesarski hiši, pa poglavitna podpora italijanizma in najbolj odkrito protinstvo proti vsemu, kar je slovanskega, iskati se mora med birokrati, kterih je kakor listja in trave. Kar Avstrija v Dalmacii vlada, tirjala se je pri vstopnikih cesarske službe popolna znanost laškega in slovanskega jezika, in vendar je vsaka postava, vsaka naredba, ki bi slovanskemu jeziku pri javnih opravilih le količkaj mesta dovolila, pri uradnikih zadela na ovire in nasprotovanje. Govorí se, da prihodnji zarod si bode v šolah potrebni uk slovanskega jezika pridobil; a med tem v šolah nočejo vpeljati slovanskega jezika kakor učni jezik, in tudi tam, kjer bi imel biti poglavitni jezik, kakor na kotarski

gimnazii, ga odganjajo, kolikor mogoče. Izgovarjajo se pa s tem, da nimajo dosti vajenih učiteljev.“ — Tako se piše iz Dalmacije. Imena spremeni, pa je vse, kakor pri nas. — Vkljub narodnim željam vlada v Dalmacii in na Primorji laški jezik namesti domačega slovanskega, ravno tako kakor med Slovenci v notranji Avstrii nemški namesti domačega slovenskega. Tega ravnanja škodljivi nasledki se že očitno vidijo. Razširjanje italijanskega življa v Dalmacii, Istrii in na Goriškem je Lahe napotilo, da si svojé Dalmacijo, Primorje in vso zemljo do julskih planin, naj je goriška ali kranjska! Naš Triglav, ki je od nekdaj stal sredi Slovencev, postal bi naenkrat „Trikorno“ in slovensko-laški mejnik. Drugi Slovenci v notranji Avstrii pa so domá tako, kakor da bi bivali v nemški domêni; ako tirjajo ravnopravnost národno, precej nastane hrup v kulturonosnih časnikih in oponaša se nam, da imamo „separatistične tendencije“ in da smo sovražniki vsega, kar je nemško in omično. Po tolikem hrupu utegne celó pruski Pavliha enkrat reči, da je čul nemški „šmercenšraj“ na jugu, in da mora proti surovim Slovencem braniti nemško imé, omiko in moč na obalih nemškega jadranskega morja, — kakor da bi bil veliki nemški narod v nevarnosti, ako sme in hoče mali slovenski narod biti to, kar je res, slovenski!

Kar je enemu prav, mora biti tudi drugemu. — Avstrija je iskala svojega upljiva v Nemčii posebno v imenu narodnosti. V tem imenu je združena s Prusom izpodila Dance iz Šlezvik-Holštinske vojvodine. Treba, da isto idejo, ki bi Avstrijo po vsem prerodila in ji dala neizmerno novo moč, gojí tudi popolnoma v domači državi, ki je lepša in mogočneja nego nezvesta nam Nemčija. Tudi Belkredijevo ministerstvo je o tej ideji nekako svoje. Razvitku laške narodnosti dajala se je vsegdar popolna prostost; pred očmí vlade razširjal se je laški jezik celó v pokrajnah, ki niso laške. Popolnoma prosto se širi magjarski jezik tudi v nemagjarskih krajih. Kako se dalje gojí, podpira in širi nemški jezik v nenemških krajih, znano je, posebno Slovencem. Ni zdaj čas za to, da bi naštevali britke nam skušnje po mnozih okrajnah zemlje slovenske — lojalnost slovenska ni prazna beseda; zato zdaj, ko nevarnost pretí na jugu in severji vesoljni Avstrii, ne odkrivamo ran slovenske notranje Avstrije, ki bi jih môgli po pravici, in to tem več, ker slovanstvu nasprotni časniki še zdaj ne mirujejo, da ne bi grizli poštenih Slovencev — in to celó v vladnih listih!

Menim, da Slovencem zopernih rečí ministerstvo Belkredijevo ni ukazovalo, sicer bi ga centralistični listi ne grajali tako; al ministerstvo je vse to dopustilo, ker morebiti ni dosti pazilo ali pa preveč zaupalo sebi podložnim uradnikom. In tako se je utegnilo tù in tam kaj zgoditi, kar nam ni prav nič po volji bilo, in bi gotovo tudi ministerstvu po volji ne bilo, ako bi izvedelo, al prav izvedelo, kar se je godilo.

Centralistični nemški časniki in za njimi mestni odbori na Dunaji, Gradcu, Salcburgu tirjajo, naj se zopet vpeljejo naredbe, ki so v lanskem septembru ustavljene bile po pravi državni modrosti. Oni na vso moč izpodkopujejo sedanje ministerstvo, ker ni dosti centralistično, in vendar kako malo je federalistično, kako malo je še dosihmal Slovanom pravice izpolnilo! Mi bi lahko več vzroka imeli tožiti, al ne kamnjamo nikogar, ker zdaj še zaupamo.

Mi dobro vemo, kakošno butaro je prevzelo po Schmerlingu in da k nesrečni sedanji vojski s Prusom je Schmerlingovo ministerstvo kvas postavilo 1864. leta, ko se je vteknilo v Šlezvik-Holštinsko pravdo. Zdaj je tisto seme strašen sad rodilo. Naj vlada z bistrim očesom pogleda gori na sever, kako nam Nemci povračajo našo „precartano“ skrb za Nemčijo, pa tudi doli na jug, kjer se je namesti slovanskega življa ravno tako precartano gojil laški živelj, da Lahi zdaj Dalmacijo in Primorje prištevajo talijanski državi.

Naj tedaj ministerstvo Belkredijevo trdne volje popravi, kar so grešili predniki njegovi! Nalogo ima veliko, al Avstrija v resnici potrebuje drugačne politike!

Slovstvene stvari.

Naznanilo družbe sv. Mohora.

Razpošiljava letošnjih družbinih bukev čast. gg. dekanijskim predstojnikom se prične v nekoliko dneh. Vsak ud prejme a) „Življenje svetnikov“, b) „Prilike“, c) „Kortonico“, d) „Koledarček“, c) vsaj ene „Večernice“; namesto drugih Večernic se pa pošljejo nekterim novim družnikom kake starše bukvice, ker je bilo letos „Večernic“ premalo tiskanih. Ker morajo častiti gg. dekanijski predstojniki voznino prejetih bukev sami plačevati, toraj prosimo, da jim gg. udje te stroške povrniti blagovolijo; saj pride na vsacega uda komaj 3 do 4 krajcarje plačila, če jih je več v dekanii. Ob enem se daje na znanje, da se za tekoče leto ne prejemajo več novi udje, ker bi se jim ne moglo več postreči s knjigami.

V Celovcu na sv. Mohora dan 1866.

Družbin odbor.

Slovensko slovstvo.

* Od Krišt. Šmidovih pripovesti za otroško mladost sta v J. Leonovi tiskarnici in knjigarnici v Celovcu ravnokar prišla dva zvezka na svetlo. Poslovenil ju je gosp. J. Bilec: prvi zvezek se imenuje „Sveti večer“, drugi „Bogomir, mladi puščavnik.“ Vsako knjižico zaljša 6 podobic.

Da ga ni pisatelja, ki bi prekosil Kr. Šmida v pripovestih za otroško mladost, to vès svet vé, ki Šmidova dela prestavlja v različne jezike. Imé Bilčevo, ki ga nahajamo na 1. zvezku, pa nam je že samo po sebi porok, da je prestava izvrstna, in res je prevod slovenski vès primeren razumu mladosti naše in jezik gladko teče. Ker je tudi natis čeden in vsa oblika knjižice lična, moramo z zasluženo pohvalo pozdraviti to novo izdajanje Krišt. Šmidovih otroških knjig, ktere so še posebnega priporočila vredne za šolske premije. Na prodaj ima nova zvezka vsaka knjigarnica na Slovenskem.

* 1. list novega časnika, „Tržaški Ljudomil“ imenovanega, je že 15. dne t. m. prišel na svetlo. Tako sta si — razun jezika — v vsem podobna, da „Ljudomila“ po pravici moremo imenovati po poli-brata „Primorjana.“ In še le, ko smo brali „vabílo k naročbi“, smo našli ključ, zakaj da je v Trstu izhajati začel drugi list, po osnovi prvemu vès enak? Sl. vredništvo namreč pravi: „Mislimo, da se ne bo zdel preobilen (odveč) ali nepotreben, saj so pač marsikteri dozdaj že svojo željo izustili, da bi „Ilirski Primorjan“ vsako nedeljo izhajal. S tim drugim listom se bo tedaj skorej omenjena želja izpolnila.

Prvi list obsega „novi cesarski razglas“, „Avstrija je v nevarnosti“, „najzadnje novice“, 3 dopise, „al je treba vojskovanja?“ „Preslana kaša“, „Pogovor med Micetom, Ančiko in Božidarom“ — v tistem „prečüdnem“ narečji, ki naj bi se raji „šrajal“ kakor — pisal v vsakem listu. Vendar brez zamere je to rečeno, ker domači bravci morebiti ravno te sestavke najraji beró.

---

*

Starinske reči.

Nadgrobni kamen, najden v Močnem.

2. dne t. m. pot popravljaje smo zadeli tri čevlje v tleh ob kamen, ki ima grobni napis latinski nekega Sabinia Avrina, ki je umrl 73 let star. Celi ta kamen meri po dolgem 21, po širokem pa 15 palcev, je četrt ure od Križovske vasí v Močnem najden, in pričuje, da je bilo tukaj njega dni pokopališče zunaj vasí, kakor je bila navada starim, da so zunaj mest, trgov in vasí pokopavali mrliče; kar potrjuje sv. Janez Zlatoust (12. homilia „de fide resur. mort.“). kjer pravi: „Vsako mesto, vsak trg ima pred vhodom svoja pokopališča, da slednji vidi, predno stopi v najbogatejše, najmočnejše in najimenitniše mesto, kaj ima to mesto pred seboj, in kaj bode zadnjič iz njega prebivavcev. Pred mestom so pokopališča, pred poljem so pokopališča, da nas povsod očitno učé — ponižnosti.“

Iz tega se pa tudi razvidi, da cesar Jožef ni bil dal novega ukaza 1784. leta, ko je bil zapovedal, da se morajo pokopališča zunaj mest, trgov in vasí narejati, temveč je bil le prenovil tisto staro zapoved cesarja Teodozija leta 438., po kteri tud Teodozi cesar sam te vzroke razlaga, zakaj da so že nekdaj pokopališča odstranjevali, ter pravi: „Ut et humanitatis instar exhibeant et relinquant incolarum domicilio sanitatem.“ Cod. Theod. lib. 9.

Najdeni kamen pa ni cel, okrušen je od zgoraj in pa po straněh tako, da mu le sredína ostaja. Tù se kažejo letnice: CIↃCVIII., to je, če prav beremo, 1108. Potem bi bila stara cerkev sv. Križa, ki je v Križovski vasi nekdaj stala, ki pa zdaj nova na griču nad vasjo zunaj stojí, fare moravške najstarejša poddružnica, ki je imela za vso okolico lastno pokopališče, za ktero se zopet potegujemo, da bi se znebili nadlog 6 ur daljnega pokopavanja mrličev, posebno težavnega pozimi.

D. M.

Ozir po svetu.

Potopis iz Srbije.

Spisal dr. J. Podliščekov.

(Dalje.)

Od Ražnje drdram naprej proti slavnemu očasu srbskega vstanka, najimenitnišemu bojnemu polju Deligrad-u. Davno sem že videti želel ta kraj srbskega junaštva, zato sem hitel do njega, kar se je dalo, misleč, Bog vé, kaj da vidim onda — pa videl sem — nič!

Selo Deligrad stojí na veliki, zgodovinsko imenitni jako lepi ravnini desne obali bolgarske Morave. Na severni strani staroslavnega, a tako zeló raztresenega sela, da se komaj še nektera hiša vidi, teče mnogokrat suh potoček, ki si je grozno strme, 4 do 8 čevljev globoke bregove izkopal v proteku svojem. Nad njegovim levim, visokim in strmim bregom so v daljavo in širjavo grabni, zemeljski nasipi, okopi itd. V teh zemeljskih okopih so se Srbi devet let borili in Turčinu pot v Srbijo zapirali. Po sredi teh zemeljskih nasipov gré namreč lepa carigradska cesta, ki se pri malem potočku na kruševačko in paračinsko delí. Na carigradski cesti v sredi okopov je lepa gostilna. Neki čuden nagon me je tudi tiral, da sem to slavno, s človeško krvjo celih devet let grozovito gnojeno bojno polje prehodil od široke bolgarske Morave do daljne goste šume. Na Deligradu je najprvi Petar Dobrinac Turkom se uprl in jim pot na Kruševac in Paračin zaprl, te okope hrabro branivši in si tukaj večno slavo s svojim junaštvom pridobivši. Njemu je priskočil vsaki čas hajdúk — junak Stanoje Glavaš in hrabri Milenko Stojković iz bližnjih šum in planin na pomoč. Mnogokrat je kakih 3000 do 6000 Srbov silni turški trumi 30.000 do 60.000 móž pot v Srbijo zaprlo; dokler je junaško Petar Dobrinac branil Deligrad, odbil je vsako turško, če še tako veliko vojsko tako, da mu nič storiti ni mogla. Tako strašno je Črni Juri utrdil Deligrad, da se je pod hrabrim Vuico Stojković-em s svojimi 3000 vojniki še 6 tednov držal, ko so Turki leta 1813. že vso Srbijo zavladali in tudi Beligrad, Smederevo, Šabac itd. vzeli. — Na carigradski cesti je v sredi teh okopov velika krčma, blizo nje je zdaj nova ljudska šola in po njeni veliki ravnini stojijo stare šupe, ostanki in rebra trgovskih šup vsakoletnega deligradskega sejma; kajti na Deligradu je vsako leto največi srbski sejm, na kterega dohaja narod iz vse Srbije in iz Turške z obilim živim in mrtvim, umetno izdelanim blagom.

Iz Deligrada sem v kakih dveh urah po krasni cesti v Aleksinac pridrdral. Aleksinac je novo mesto iz časa srbskega vstanka. Kako je to mesto postalo in od koda mu je to ime, ne vem. Gotovo so Srbi ob času svojega vstanka v početku tega stoletja svoj stan tukaj imeli in od toda mesto Niš napadali, in da se je s časom iz tega njihovega stana lepo mesto Aleksinac izredilo; kajti mesto Aleksinac je po mojih mislih za brambo vrlo sposobno. Ono ima kakih 3000 duš, realno-gimnazijo in ljudsko šolo za dečke in deklice. Se vé, da po Srbii učijo žensko mladino izučene učiteljice.

V Aleksinc-u je velika kvarantina (zdravstvena zaprtija zavoljo kuge), v kteri se ljudje prisedši iz Turške zadržujejo. Kvarantino ogledavšemu mi pové upravitelj njen, ki je zajedno tudi njen lekar, sivi starček gosp. Slavuj: „Evo, gospodine, danes sem dobil 200 Bulgarov iz Turške v kvarantino!“ Ko ga vprašam, jeli jih vsaki dan toliko dobí, odgovorí mi, da včasi še več. Pokazal mi je tudi potne liste, ki jih nesrečni Bulgari od turške vlade dobivajo in seboj nosijo. Kaj mislite, kakošni so ti potni listi? Prav taki so, kakor so bili ob času Bach-ovem avstrijski „Haimatšajni“; razlika je samo ta, da namesti nemškega so narejeni v francozkem jeziku in namesti druzih jezikov avstrijskih narodov stojí turški jezik. Že po teh potnih listih se vidi, da ima francozki jezik v Turški prvenstvo pred vsakim drugim jezikom. Koliko pa je francozkih prebivalcev v sultanovem carstvu, kjer njih jezik vlada, ne vém; kdor vé, prosim ga, naj mi pové. Kdo pa čita take potne liste nesrečnih Bulgarov? Bulgar sam gotovo ne, ker jih ne razume; divji turški stražár na srbski granici ravno tako ne; da bi jih srbski stražarji čitati znali, o tem še misliti ni; lekar in upravitelj kvarantine pa jih tudi ne razume in deželne oblasti v Aleksinc-u tudi ne. Čemu tedaj taki potni listi? to sam turški allah vé! — Mesto Aleksinac ima lepo vredjene, široke in ravne ulice, lepe hiše in mestice ima veliko trgovino s Turško. Tù na turški granici je tudi izvrstna pivarna in izvrstno pivo, da jej v Srbii izvan Beligrada para ni; gotovo tudi Ljubljančanje nič bolje ne kuhate. Tudi vino je vrlo dobro; vinogradi ležijo na severo-iztočni strani mesta med visokimi hribi, kteri jih varujejo mrzlih vetrov. Kake pol ure izvan mesta je na reki Moravici lep mlin gosp. Rista Prendić-a, srbskega tatarina (pota), kterega srbska vlada v Carigrad pošilja. To je tretji mlin v Srbii meni znan, in hvale vreden. Malo mlinov je na Kranjskem meni znanih, ki bi se s Prendić-evim meriti mogli; pa gotovo ni nobenega tako bogatega raznotere perutnine kakor je Prendičev, kjer je kokoši, rac, gosí, puranov, pavov itd. raznega roda, da se čudiš.

V Aleksinc-u sem se jako začudil videti v pivarni pri

peneči pivi sedečega kapitana v avstrijski uniformi! Kako in v kakem poslu ste vi tukaj? ga začuden vprašam. Jaz sem kapitan Emil Čučković, graničar iz Petrina, mi odgovorí, in tukaj sem avstrijski poštar. Vsaki teden dvakrat nosim pisma, ki po srbski pošti iz Avstrije za Turško pridejo na turško granico in ondi prejemljem pisma iz Turške za Avstrijo, da jih dam srbski pošti. Turška granica je od Aleksinc-a samo eno uro dalječ in Avstrija drží za to uro daljave svojega poštarja v dáljnem Aleksinc-u, kajti Srbija ni v nikakoršni zvezi niti s Turško niti z Avstrijo. To nam iz Avstrije velike sitnosti dela, kajti mi moramo svoja pisma kakemu prijatelju v Beligrad pošiljati pa ga prositi, da jih avstrijski pošti dá, in onda pisma za nas sprejme in jih nam po srbski pošti pošilja. — Brez prijatelja v Belem gradu niti bi mogel komu v Avstrijo pisati, niti bi od tam kako pismo ali novine dobil. Priljudni avstrijski kapitan ima vrlo slab položaj v Aleksinc-u, ker tukaj na švaba, posebno pa na švabsko uniformo vse mrzi. Imenujejo ga sploh švabskega pismonosa ali tudi švabskega ogleduha. Vrli mož je bil srčno vesel, mene „švaba" v društvo dobiti, pa tudi jaz njega; pogovarjala sva se midva „švaba" vsak večer pri peneči pivi, se ve, da po srbski. Pripovedoval mi je, kako vesele dni je v Ljubljani vžival, jaz pa sem lepi Zagreb hvalil. Tako o mili domovini se pogovarjaje sva si želela domá biti. (Dal. prih.)

Dopisi.

V Hullu na Angležkem 10. julija. — Dolgo mi ni bilo važne prilike pisati kaj iz Angležke; al zdaj, ko vès svet svoje očí obrača le na Avstrijo in se ondi godijo stvarí, o kterih bi se človeku poprej še sanjalo ne bilo, Vam tudi jez moram glas dati, kaj Angleži mislijo o prusko-laškem in avstrijskem razporu. Angležem je malo mar za vse homatije, dokler vidijo, da jim ni dobička, in zato so se tudi za vojskine priprave na kontinentu malo brigali, dokler niste v Londonu dve največi banki naznanili, da ste na kantu zavolj bližajoče se vojske. To pa je provzročilo „panicque in the city" strah v mestu, kteri strah se je iz Londona tudi drugam po Angležkem raznesel. Pa ta strah res tudi ni bil prazen; dogodilo se je potem še več tacih nesreč, in to je še zdaj najhujše, da je trgovina pešati začela in je mnogo delavcev brez dovoljnega dela; ako bi boj dolgo trajal, tudi Angležka bi mnogo trpela. Londonski časniki so razposlali mnogo dopisnikov v Avstrijo, Italijo in Nemčijo, zato menda mi bolj na tanko in bolj resnično pozvedamo dogodbe na bojiščih, kakor vi sami. Armado avstrijsko so iz spočetka, ko se je gibati začela, vsi dopisniki enoglasno hvalili, rekši, da ako ni prva na svetu, gotovo je prvi enaka; vse ji je prerokovalo zmago. Najbolj pa so angležke dopisnike Hrvatje zanimivali in to posebno graničarji; o Hrvatih Angleži malo kaj drugega vejo, kakor to, kar v nemških knjigah o njih čitajo, in se ve, da naši dobri prijatli Nemci nas malo kedaj drugače kot barbare imenujejo v svoji preveliki omiki! Tako tedaj Angleži mislijo, da so Hrvatje še res kakošni turški barbari, ki pa v boji vse druge prekosijo, in so pravi janičari avstrijski. Kamor koli se je ktera hrvatska četa postavila, posebno v Italii, so angležki časniki kolikor mogoče na tanko naznanili. — Na Angležkem ga ni človeka, ki bi bil tako priljubljen, kakor je Garibaldi, in tudi v njegove čete so nalašč poslani dopisniki; pa smešno je, kar ti vse o Garibaldovih prostovoljcih pišejo: nekteri, posebno premožni Garibaldovci, imajo pri sebi velike pse, in te samo za uboge Hrvate; naučeni so ti psi bojda tako, da bodo s svojimi gospodarji vred sovražnika Hrvata napadali! — Kar se simpatije tiče, ktero zdaj Avstrija na Angležkem ima, morem reči, da še nisem našel Angleža, ki ne bi bil Avstrii zmage nad Prusi želel in jo v sedanji nesreči ne bi obžaloval; skoro vse časnikarstvo angležko je tudi na avstrijski strani, kakor Times, Daily Telegraph, Standart, Morning Star. — Do Italije pa imajo Angleži še več simpatije kakor do Avstrije, in to posebno liberalna stranka ali Whigs- (izgovarjaj vigz) stranka; konservativna ali Tory- (izgovarjaj tori) stranka je pa proti vsemu nepravičnemu plenu, na kterem so zdaj Italijani. Državni poslanec Kinglake (izgovarjaj Kinglek) je v parlamentu (zboru) hudo proti angležki vladi govoril, da je odobrila kralju italijanskemu ropati Beneško Avstrii, rekši, da to je proti vsi pravici, ako Italijani nimajo drugega vzroka, kakor to, da je Beneška pod ptujo vlado, ktera ni njene narodnosti; kajti z istim pravom zahteva lahko vsak nenemšk narod v Avstrii, da se nemške vlade dunajske osvobodi, in s tem bi bila tudi vstaja Fenijancev v Irlandii opravičena, Angležka jim mora Irlandijo pustiti. Tako se je govorilo za Avstrijo pod prejšnjim Whigs-ministerstvom, ktero je pa po dolgih debatah o Franchise-Billi-i (izgovarjaj frančajz-bil), to je, o postavi, ki zadeva pravico voljenja poslancev v državni zbor, propalo s postavo vred, in zdaj je nastopilo Toriško ministerstvo, ktero brž ko ne bode še bolj na avstrijski strani. Naj vendar slovenskim bravcem, ki drugih časnikov ne čitajo in razmér angležkih ne poznajo, to „franchise-bill" ali volilno pravo, o kterem se je v eno mer pomenkovalo v parlamentu, kar se je pričel in razun tega tudi po vseh drugih mestih na Angležkem, dokler ni ministerstvo propalo, in še zdaj. Na Angležkem ima dozdaj vsakdo, bodisi tujec ali domač, pravico se volitve za parlamentne poslance udeležiti, kdor plačuje po mestih na leto 10 funtov sterlinga, to je, 100 gold., in na deželi 50 funtov, to je, 500 gold. najemnega davka (to je, ne da bi bil lastnik, ampak le najemnik); po novi „franchise-bill-i" pa so nekteri zahtevali, da bi pravo voliti imeli že vsi, ki po mestih 5 funtov in na deželi 10 funtov plačujejo; nekteri zahtevajo celó, da naj vsak angležk državljan volitno pravo ima. Prejšnje ministerstvo ponudilo je „franchise-bill-o" za mesta po 7, deželi po 14 funtov, pa propalo je ž njo vred.

V „Novicah" čitam pritožbo, da se cesarski manifest ni na Koroškem tudi v slovenskem jeziku razglasil, ker je bil vendar tudi Slovencem namenjen. Na Angležko je prišel po telegrafu in brž drugi dan, ko je na Dunaji na svitlo prišel, razglasili so ga vsi angležki časniki; čital sem ga v „Times" angležki, pa čital sem v „Times" tudi tisti dan dolgo razpravo, kaj da je temu vzrok, da razglas samo k svojim Nemcem govorí; dalje vprašuje in se čudi ta časnik, kako da tudi Slovanov in Magjarov ne omeni. Kako neki ta po celem svetu znani časnik na take misli in pravično vprašanja pride?! — Pred malo dnevi se je pisalo, da severna armada avstrijska je ponos Avstrije, pa kaj je sedaj? V srce zapeče tukaj vsacega Avstrijana, ker komaj stopivši iz hiše že vidi na vseh voglih avstrijsko nesrečo in sramoto! Vsacega časnika se prodá zdaj tukaj za polovico iztisov več kakor se jih je prodalo pred vojsko in povsod jim je prodajavni napis „Prussian victories, heavy Austrian losses", to je, pruske zmage, strašne avstrijske zgube. Angleži ugibajo in ugibajo, pa ne morejo uganiti, kako to, da je avstrijska armada dala Prusom mirno iz Saksonije in Šlezije na Česko iti; zvezda Benedekova je na veke zatonila.

Na Angležkem je vreme zelo premenljivo; na polji pa je vse tako izvrstno lepo, da lepšega še videl nisem. Angležko poljedelstvo je res občudovanja vredno,

in ako mi bode prilika, pisal bodem več o tem *), kar sem potovaje opazil drugokrat. — Skoz Hull in Liverpool prihaja in odhaja na tisoče in tisoče izseljencev iz Nemčije, Holandije, Norveškega in Švedskega v Ameriko. — Goveja kuga je večidel potihnila, pa popolnoma še ne.

Iz Zagreba. — Ker je Njih Veličanstvo dopustiti blagovolilo, da se jugoslavenska akademija kot konstituirana proglasi, čeravno je še le 14 članov potrjenih, je gosp. dr. Šloser, kot najstareji član v Zagrebu, pozval 7. dne t. m. vse prave članove zagrebške na dogovor, v kterem je sklenjeno bilo, da se vsi pravi članovi jugosl. akademije pozovejo v prvi občni zbor 22. dne t. m., ki ima biti v dvorani narodnega doma. Poglavitna naloga temu zboru bode, da se ustanoví poslovnik akademije, kteri se ima predložiti kr. hrvaški dvorni kancelarii v potrjenje. Da pa imajo že načrt poslovnika v rokah, sta bila gospoda dr. Fr. Rački in V. Jagić izbrana, da dodelata tak načrt. Za začasnega predsednika je bil izvoljen najstareji član dr. Jos. Šloser, za začasnega perovodja pa najmlaji član V. Jagić.

Iz Celovca — „Slovenec" sè možato besedo šiba „staro pesem" nezrelih politikarjev, kteri slepi v svoj Frankobrod ali Pešt ne vidijo, odkod nesrečna sedanja vojska. Tako-le piše: „Straši nas le to, kar nekteri Magjari in Nemci počenjajo ravno zdaj, ko je država naša v veliki nevarnosti. Presvetli cesar je te dni ostro zaukazal, da naj časniki o znotranjih zadevah mirno pišejo in naj da se razni narodi med seboj ne pikajo in ne dražijo. Pa ne samo časniki — nemški in magjarski — so zagnali staro pesem, „naj Avstrija pomoč in otetbo svojo išče v Frankobrodu in v Pešti", zagnali so to staro pesem o dvalizmu ne samo časniki, temveč že mestne gosposke v Solnogradu, v Gradcu, na Dunaji, tudi v Celovcu in še po drugih mestih so že ali gotovo bojo v visoko vlado tiščale, naj se vdá njih tirjatvam ali pa da naj sedanje ministerstvo odstopi. In že imajo tudi nove ministre pri roci in to so vsi prevejeni „grossdeutscherji in dualisti", Slovanov in Romanov najhujši nasprotniki. Dozdaj jim je presvitli cesar vse s krepko besedo spodbil, — Bog ga razsveti in potrdi, da stanoviten ostane! Ako se iz teh zmotnjav izcimi dvalizem, gorje in joj ti, uboga Avstrija! Največ krví prelivajo, davkov plačujejo in zdaj bojnih strahot in nesreč nosijo Slovani; naj se naša visoka vlada vedno tega spominja!"

Iz Vélikovca na Koroškem 12. julija. —a.— Zadnjo nedeljo (8. julija) bi nas bila kmalu zadela velika nesreča. Vnel se je namreč okoli polnoči skedenj v celovškem predmestji, okoli kterega pa stojé hiše večidel s lesenimi strehami. Hvala Bogu, da je prišla hitra pomoč in se odvrnila strašna nesreča. Pogorel je le sam skedenj. — Te dni je hodilo veliko ljudí na bližnji kolodvor gledat, ker so mnogo ranjenih vojakov iz južnega bojišča po železnici v Celovec pripeljavali. Milosrčni naši ljudje jim strežejo z vinom, smodkami itd. K nam dozdaj teh revčekov niso še nič dali. — Žito se je večidel že poželo in prav lepo spravilo pod streho.

Iz Zgonika blizo Trsta na Krasu 8. jul. M. — Ljube „Novice"! Ker se vedno trudite na pomoč kmetijstvu, Vas lepo prosim, da nam poveste tudi, kako je bilo letos s svilnimi črviči pri vas. Pri nas stojí svilorеja tako-le: Akoravno je Kras suh in skalovit, vendar je od Slivnega prek Nabrežine do Malega repna več majhnih vasic pod nizkimi hribci, v kterih veliko murbovega perja raste, in prav v teh selih so nekdaj po več 100 centov galete pridelovali. Pred kacimi 10 leti se je naše staro dobro seme čisto spridilo zavoljo črvičje bolezni. Ta leta smo dobivali seme od nekih židov pa tudi od drugih barantačev na 4. del, ktero nam je kakošno leto kaj doneslo, kakošno pa prav nič; letos nismo, skoro bi rekel, nič dobili od teh semen in tako so se že ljudje naveličali zastonj delati in čas zgubljati. Ker bi pa vendar velika zguba bila, v nemar pustiti to živalico, s ktero se že več ko 100 let ljudje v našem kraji vkvarjajo in ktera jim je v dobrih letih tudi po več 1000 gold. dobička donašala, zatoraj se ljube „Novice" zdaj do Vas obrnemo, da bi nam svetovale, kje in kako moremo dobrega semena dobiti za prihodnje leto. Želimo pa tega semena od vašega kraja, ker vsem tistim, ki iz zgornjega kraja seme dobó, gré za eno leto prav po volji. Na 4. del ga prav radi vzamemo. Ako ima kdo kaj dobrega semena, naznanite nam*), da se do njega obrnemo, ker tukaj se bode zvun domačega gotovo več ko 500 unč tega semena letos potrebovalo. Gori omenjeni barantači ga radi dajó, al sam Bog vé, od kod ga imajo. — Letina pri nas še dosti lepo kaže; po nekterih travnikih smo dobili precej obilo sená; žito je gosto, slama velika, tudi nekaj zrnja bode; vino nam je prav redko pokazalo; znabiti da pa bodo grozdi veči od lanskih. Z Bogom.

Iz kantona Zatiškega na Dol. 12. julija. Dovolite tem malim vrsticam majhen prostorček v vrsti dopisov. Slednjič vendar-le začenja sijati tudi v našem kantonu pravna zvezda národne pravice. Nova vabila za drugo letošnjo rekrutbo so od c. kr. kantonske gosposke zatiške pisana in izdana v slovenskem jeziku. Dosihdob je bila nemška plat rekrutom napisana, zdaj je slovenska, in nemška stran lista je prazna. In o tej veseli premembi, glejte, začel sem tudi jez slovensko „amtirati". Nekteri listi te baže namreč so tudi meni došli, naj razjasnim o teh v rekrutbo poklicanih osebah, kje da so itd. in na slovenske liste se vé, da sem tudi jez slovensko službeno odgovoril. Kaj ne, drage „Novice", da sem prav storil? V svoj dnevnik pa sem to namesti pod nemški „Zahl" pod slovensko „številko" zapisal! Pri tem primerljeji sem rad odpustil „lapsum linguae & pennae" kantonskemu šlibarju, da je namesti Janez začrkal Johann. Kaj hočemo! vsak začetek je težák. — Rad bi tudi jez povedal svojo misel, kako je pomagati Avstrii; al kaj, ker časnikarjev ne poslušajo velike glave. Pa vendar pride morebiti še čas za to. Groznikov.

Iz Ljubljane. Po dogovoru, ki ga je danes imel deželni odbor pod vodstvom gosp. barona Codelli-a in mestni odbor pod vodstvom gosp. župana dr. Coste z Njih ekscelencijo c. kr. deželnim poglavarjem baronom Bachom, moremo v vsestransko tolažbo reči, da klic c. kr. deželnega poglavarstva od 16. dne t. m. za zdaj nima še tistega obsežka, ki ga ji celó tudi današnja „Laibacherca" daje, češ, da je klic na „črno vojsko", ampak da ta klic namerava za zdaj le napravo močnejših srenjskih straž. To smo izvedeli iz ust samega gosp. deželnega poglavarja, kteremu je omenjena deputacija živo prošnjo do Najvišega mesta izročila, da bi ostalo tudi vprihodnje le pri srenjskih stražah — brez „črne vojske." Nadjamo se, da bode pravična prošnja vedno zveste dežele in vernega njenega glavnega mesta vslišana. Deželni in mestni odbor sta svojo dolžnost storila.

— 2. in 3. list vojskinih naznanil, ki jih razglaša c. kr. deželno predsedstvo po deželi, sta bila tudi po voglih ljubljanskih ulic nabita. Da ljudje marljivo beró slovenske liste, zdaj vsak lahko vidi, kdor le videti hoče.

— V četrtek zvečer ob $8\frac{1}{4}$ uri se je slavni zmagavec pri Kustoci, svetli nadvojvoda Albrecht iz La-

*) Posebno drago! Vred.

*) Drugi pot Vam utegnemo kaj več povedati kakor danes. Vred.

škega skozi Ljubljano peljal na Dunaj, kamor ga je Njih Veličanstvo presvitli cesar poklical kot najvišega vojskovodja vse armade avstrijske. Ves kolodvor na železnici je bil poln ljudstva, ki je prišlo čestitat zmagonosnemu vojskovodju, kterega prihod je bil z navdušenimi klici pozdravljan. Le malo se je mudil, toliko, da so se mu poklonili Njih eksc. deželni poglavar, mestni gospod župan dr. Costa z odborniki, gospá baronovka Bachova kot predsednica društva milosrčnih gospá, in dr. vitez Stökel kot načelnik turnerjev, ki so prišli s zastavo svojo in lavorov venec podelili svetlemu gospodu nadvojvodu, ki ga je sprejel „ne za-se, ampak za hrabro armado svojo", kakor je tudi mestnemu županu rekel, da „zmaga ne gré meni, temveč armadi, ki sem jo vodil." In ponavljali so se slava-klici iz tisočerih ust, ko se je odpeljal vojskovodja, kteremu je zdaj izročena najslavnejša pa tudi težavna naloga. — Mestnemu odboru pa bi se bilo kmali pripetilo, da bi se ne bil poklonil slavnem nadvojvodu, ker še le isti popoldne ob 4. uri je gosp. župan po naključbi izvedel, da pride, in je potem v hitrici sklical odbornike, da grejo ž njim ob 7. uri na kolodvor. Turnerji in družba usmiljenih gospá so pa izvedeli prihod njegov že menda prejšnji dan, ker se je tudi zavoljo tega odpovedal gledišćini koncert filharmonične družbe. Nevšečen vtisek je tedaj to naredilo po mestu, da brez svoje krivde bi bilo mestno zastopništvo zamudilo čestitati slavnemu vojskovodju v tej dôbi, ko se ravno mestnim zastopništvom nakladajo toliko važne in težavne naloge! In kaj bi si bil sam mislil nadvojvoda, ko bi ne bilo mestnega odbora na poklon tako blizo železnice, ko je celó v Nabrežini videl, da je iz daljnega Trsta prihitel tje mestni župan gosp. dr. Porenta z mnogimi odborniki?

— C. kr. deželna general-komanda je že v Ljubljani; pisarnice svoje ima v knez Auersperg-ovi hiši (Fürstenhof). Vsi, ki so bivali še v 1. in 2. nadstropji velikega tega poslopja (c. kr. računstvo je že popred se preselilo v c. kr. policijsko hišo) so prostovoljni na vrat na nos zapustili stanovanje, da ni nobene ovire bilo preselitvi omenjene vojaške oblasti iz Vidma v Ljubljano.

— 21. dne t. m. nehajo šole v gimnazii in realki.

— 24. in 25. dne t. m. so v porodnišnici naši preskušnje babic, ki so se poletinskega poletja učile porodoslovja. 9 jih je, med kterimi imajo štipendije 2 Kranjici in 1 Hrvatica; ostale so se izdrževale na svoje stroške.

— Gospod dr. Ferdinand Zupančič, ces. advokat in predsednik zbornice advokatov na Dunaji, je zavoljo mnogih zaslug prejel red železne krone 3. vrste.

— „Južni Sokol" posvetil je nedeljski večer 15. dne t. m. našim ranjenim vojakom, ter napravil veliko besedo na čitalniškem dvorišču. Nad durmi čitalnice vihrale ste veliki zastavi, naznanjaje ljudstvu, da tudi narodni dom je hvaležen hrabrim junakom, — dvorišče pa je bilo s zastavami in svetilniki olepšano. — Ni ne prazna beseda, ako trdimo, da Ljubljana je slovenska in da Sokol je Ljubljančanom priljubljeno društvo; tudi danes je bilo to vsacemu očitno. Že ob 7. zvečer („beseda" je napovedana bila na 8. uro) je dohajala gospôda, ob 8. pa so bili vsi prostori že tako polni, da žalibog mnogo rodovin ni našlo več kotička nasloniti se kam. Blizo 700, pravijo, bilo je množice; tudi nekoliko ranjenih gospodov častnikov poslavilo je družbo. — Pred petjem igrala je topničarska godba 2 številki, med kterima je Titl-nova overtura, zložena po slovanskih pesmah, posebno navduševala slušatelje. Program petja imel je 7 številk; med zbori je posebno dopadel „Svoji svojim" Bendlnov, ne le zavolj domoljubja plamtečih besed, temveč tudi zarad izvrstne kompozicije, in krasnodonečih, krepkih glasov naših vrlih pevcev. Tudi čveterospevi in osmospev so si občno pohvalo pridobili, tako, da je bilo po vsaki pesmi neprenehanega ploskanja in slavaklicev. Namesti ponavljanja posamesnih zborov pela se je „Kje dom je moj", h koncu pa „Hej Slovani", kteri pesmi ste srca vseh nazočih, navdahnjenih slovanskega čutstva, nepopisljivo zgrabile; do vrhunca pa je prikipélo navdušenje, ko naposled zbor zapoje „cesarsko pesem"; srčne želje so hitele do Najvišega za srečen izid sedanjih žalostnih časov. — Po petji je muzična kapela godla neprenehoma in prav izvrstno; morala je skoraj vsako ponavljati — časten dokaz umetnosti vodjeve, kteri je v kratkem času iz elementov vsega sveta godbo sestavil in jo jako dobro izuril. — Blizo do ranega jutra je trajalo veselo gibanje, ter vsaj za trenutke se je lajšalo sočutje za nesrečno zdaj avstrijsko domovino. — Kakor sijajno je ta večer obhajal „Sokol", čegar udov je bilo mnogo nazočih v svojih ličnih oblekah, tako v primeri res velikansko je bil dosegel svoj namen (uhodnina je znašala le 20 kr. za osebo), da je 212 gold. (slavni domoljub iz Gorenskega je poslal 20 gold.) po svojem načelniku dr. Costi izročil društvu gospá, ki so bile ta večer zastopane po gospej Češkovi in gospej Šiferjevi. — Vse stroške za slovesnost nosi sokolska blagajnica, vrli Sokolci pa in zmiraj izvrstni čitalničini pevci pod mojsterskim vodstvom g. Fabiana so radodarni svoje moči ponudili, da je zadovoljnost sè slovesnostjo občna in v resnici zaslužena bila. Ne imenujemo na drobno častitih gospodov, kteri so se pri besedi posebno odlikovali; le toliko naj rečem, da naša slovenska društva ga nimajo para v Ljubljani. — Egerjeva tiskarnica se je s tem dobrotljiva skazala, da je vsa naznanila in programe brezplačno natisnila.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Prenehala je sicer začasno vojska, — al ta preneh ne pomeni mirú, ampak pripravljanje za najhuji boj, ki, kakor je podoba, utegne biti okoli Dunaja. Cesar Napoleon se je sicer ponudil za pravdosrednika med italijansko in prusko vlado; al Napoleon ni mogel ali ni hotel pritisniti na vlado prusko tako, da bi bila postavila pogoje take, ki bi ne žalile časti avstrijske, — in zato se še to ni doseglo, da bi se začasni mir (premirje) naredil, med kterim bi se pogoji stavili za popolno mirno spravo. In zato zdaj vsaki dan (od 12. dne t. m. začemši) po 20 do 25.000 vojakov zapušča Laško in hití po železnici proti Dunaji, da se ondi zbira in razdeljuje po poveljstvu slavnega nadvojvoda Albrechta, ki je zdaj, kar je Benedek odstavljen, imenovan viši vojskovodja vse avstrijske armade. Ako bode mogoče veliki del naše armade iz Laškega potegniti na severne kraje, utegne se kakih 400.000 vojakov na odločivni boj zoperstaviti Prusu in pod dobrimi voditelji povrniti mu prav zdatno to, kar je storil 3. dne tega meseca našim pri Kraljičinem gradu. Kako strašno pa je bilo 3. dne t. m., ko so naši bežali iz bitke pri Kraljičinem Gradu, vidi se iz popisa, ki ga je vojašk zdravnik naznanil v „Medic. Zeitung." On tako-le piše: „Ob štirih popoldne začnó se naše čete nazaj pomikati; mi zdravniki smo na bojišču imeli opraviti z obvezovanjem ranjenih, kterih je še sto in sto čakalo, da se jim rane ovežejo; kar naenkrat prileté konjiki s strahovito hitrostjo leteči čez brd in poljá, in v istem času priletí tudi topničarstvo (artilerija). Veliko konjikov je padlo raz kónje, al tisti, ki so brž za

njimi le-sem pridirjali, so jih pohodili in zmečkali s svojimi konji. Vozovi so se prekucnili in ubili pešce, ki so poleg pota šli. Mi zdravniki nikdar nismo bili v taki smrtni nevarnosti kakor tukaj. Na vse strani so nas preganjali iz mesta, kjer smo rane zavezovali; vpilo se nam je le: „Rešite se!“ 8000 konjikov brez voditelja bilo je raztiranih na vse strani! V sredi tega hrupa slišali smo še topove (kanone) in velike granate so letele nad našimi glavami. Tudi mi smo tedaj bežali, a ne vedé, kam; za gotovo sem vedel, da to mesto je moja smrt; kje drugod me utegne vendar rešiti kaka naključba. Leteli smo tedaj in prileteli do vode; na levi strani bilo je brezdno, na desni železnica, od zad pa so dirjali konjiki; gazili smo skozi vodo; razun sebe nisem nikogar več videl. Kar na enkrat pride zapoved, da se uzde odrežejo konjem, da se saj konji rešijo, vozovi pa se popusté. Nam pešcem je bilo obupati; gazili smo vodo do kolena in vsak trenutek morali smo se bati, da nas konji ne pogazijo ali da se ne utopimo; nazadnje smo prišli do nekega kolodvora, ki pa je bil ves poln. Po prestalih mnogih ovirah (jez sem letel s tisoči pešcev) smo prišli do reke Labe (Elbe); ko smo jo pregazili in preskakali čez palisade, smo zopet prišli v vodo, ki nam je bila do vrata; ko dosežemo breg, smo skakali čez posekano drevje in tako smo ob eni uri ponoči, več kot na pol mrtvi, prišli v nek gozdek, kjer smo pocepali na tla, kajti nobeden ni mogel več vzdigniti noge, vrh tega nas je pa še tresla mrzlica. Tù zapalimo ogenj, da se grejemo ležeči na zemlji, da saj od silnega mraza ne poginemo. Ob treh zjutraj smo se napotili zopet dalje, čeravno nam je od obleke voda še s curkom tekla. Kraji, skozi ktere smo šli, bili so pusti in prazni; ni bilo niti ljudí, niti goved, nobenega živeža in še vode ne; ljudje so pobegnili, živina se je razšla, živež je potrošen ali pa potèptan — al nehati morem pregrozni popis; drugi pot vam dalje pišem z bolj mirno krvjó...“ — Na Laškem pa se tudi armada talijanske vlade ni ustavila, kakor se je mislilo, ko je cesar Franc Jožef Napoleonu prepustil Beneško. Laška vlada trdi, da se je zavezala s prusko, da se bojuje tako dolgo kakor pruska. In zato naši državi še zmiraj na jugu in severji pretita dva sovražnika. — Laški časniki pišejo, da armada Viktor Emanuela namerava udariti ne samo v južne Tirole, ampak tudi v Istro in Trst. — 8. dne t. m. je pruska armada posedla Prago; ker se glavno česko mesto ni zoperstavilo sovražniku, se prebivalcem tudi ni nič žalega zgodilo. Oklic vojnega poveljnika zagotovlja Pražanom prijaznost in da se nobenemu ne bode ne vera, ne narodnost, al vsako sovražno djanje bode se kaznovala brez milosti. Da ljudje morajo dajati živeža vojakom in konjem itd., samo po sebi se razume. Pruska armada pa se pomikuje čedalje dalje; posedla je tudi Brno, glavno mesto marsko; po pismih od 14. t. m. so predrli Prusi do Jetzelsdorfa v doljni Avstrii. Gotov namen ima Prus, da gré celó na Dunaj, ako se mu ne zoperstavi zedinjena armada; ako se to zgodí, bode tù strašna bitka. Ako pa bi se Prusu ne mogla zapreti pot na Dunaj, grejo cesar in vsi ministri — razun ministra pravosodja — v Budo-Pešt, kamor se je presvitla cesarica že 13. dne tega meseca z rodovino svojo podala. Na Dunaji se tudi bojé, da prederó Prusi tje na Ogersko. — Cesarski razglas, narodom ogerske krone 7. dne t. m. poslan, kliče tudi te narode na pomoč, da, ker jim je odpuščena rekrutba, namesti te prostovoljcev pošljejo v vojsko. Nadjati se je, da klic cesarjev bode kmali napolnil armado cesarsko. Govori se tudi, da se kmali spet skliče deželni zbor ogerski. — Dunajski vladni časnik naznanja cesarsko postavo od 7. dne t. m., po kteri more ministerstvo 200 miljonov gl. na pósodo vzeti za potrebščine sedanje vojske, in ker v prvem hipu ni mogoče drugače denarja dobiti, naj do 60 milij. gold. pogodbo naredí z dunajsko národno banko. — Kar se tiče nemških zaveznikov, je vse tako negotovo, da se nič prav ne vé, pri čem da smo. — Kar se tiče ruske in angležke vlade, se trdi, da ostanete neutralni, to je, da ne privržete ne pruski ne avstrijski. Angležko ministerstvo je odločno reklo, da ostane vsem prijazno — in kar je poglavna stvar, da bode angležka dežela rada na tisoče prodala pušek na iglo, ako jih zahteva ta ali una vlada.

Najnovejše. Ravnokar je v obilnem zboru „Južni Sokol“ enoglasno sklenil, da se nemudoma ponudi mestnemu odboru v to, da za notrajno varstvo hoče prevzeti mestno stražo.

Listnica vredništva. Gosp. T. Šk. v Jurkl: Ker se takim osebnim nadlogam pomagati more le na naravni službeni poti, ostane časnikarsko popisovanje posamnih tacih rov le kapljica o tem, kar so „Novice“ skozi 20 let o tem že pisale. — Gosp. M. v S: Prosimo popravke prav razločno nam naznaniti po straném „Novic“ in vrsticah, ki se štejejo od zgorej in odzdolej do srede, sicer jih bravec ne najde lahko.

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Imena dariteljev prejšnjega računa. V Kamniški dekanii so darovali gospodje: Tavčar Ignaci, Jaklič Štefan, oba v Mengšu po 2 gold., župnik in kaplan v Kamniku 3 gold., Lomberger Jožef v Tujnicah, Vovk Jožef v Komendi, Bergant Valentin, Teran Janez, oba v Vodicah, Hiti Janez na Homcu, Zadnikar Franc v Radomlji, Hudovernik Friderik v Rovah, Keršič Ivan, Kotnik Miha, oba v Dobu; Gnjezda Štefan na Brdu, Peharec Alojzi na Zlatem polji, Bononi Jožef v zgornjem Tuhinu, Dolenec Janko v spodnjem Tuhinu, Rozman Miha na Vranji Peči, Artelj Blaž na Selih, Černe Anton na Gozdu, Begelj Janez v Strajni, Krašovic Franc v Mekinah, Mervič Blaž v Nevljah po 1 gold. — V Radoliški dekanii gg.: Vovk Simon, dekan, Lah Valentin, kaplan, oba v Radolici, Pintar Lovro na Breznici, po 2 gold.; Bernik Lovro v Kamnigorici, Sterbenec Jož., kaplan tudi tam, Vovk Janez v Ljubnem, Smrekar Ant. v Lušah, Krištofič Lovro, kaplan v Bistrici, po 1 gold. — V Šmarski dekanii gg.: Korošič Martin na Kopajni 2 gold., Vindišar Miha v Žalini, Pečar Andrej na Kerki, Ankerst Janez v Šmarji, po 1 gold., Rumpler Maks. v Lipoglavi 50 kr. — V Postojnski dekanii gg.: Hicinger Peter, dekan, Vesel Janez, vodja, Blaznik Jakob, Gerčar Jožef, oba v Hrenovicah, Pašič Janez v Senožečah, Lavrenc Rudolf v Kremenu. Klemenec Franc pri sv. Petru, Pokorn Anton v Slavini, Pečkar Janez pri sv. Ivanu, Mali Gustav v Hrenovici, po 1 gold.; Belar Jožef v Postojni 50 kr. V Litijski dekanii gg.: Burger Jožef, dekan 10 gold., Kozjek, župnik v pokoji, Štupica, župnik v pokoji, po 5 gold. vsi v Šmartni pri Litii, Kobler Alojzi, župan v Litii 3 gold., Knifič, 1. kaplan, Janša, 2. kaplan, Adamič Franjo, učitelj, vsi v Šmartni pri Litii, Podobnik Jožef, župnik v Kresnicah, Levičnik Franc, župnik v Prežganji, Arko Janez, župnik v Jančí, po 1 gold. (Dal. prih.)

V Mariboru 1. julija 1866.

Dr. Matija Prelog, denarničar.

Kursi na Dunaji 17. julija.

5% metaliki 55 fl. — kr.	Ažijo srebra 127 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 60 fl. 25 kr.	Cekini 6 fl. 30 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 14. julija 1866.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10. — banaške 5 fl. 10. — turšice 3 fl. 36. — soršice 4 fl. 22. — reži 4 fl. 2. — ječmena 2 fl. 82. — prosa 3 fl. 10. — ajde 3 fl. 40. — oves 2 fl. 84.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.